

Sürdürülebilir Beslenme Konusu Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi

Content Analysis of Graduate Theses on Sustainable Nutrition

Nilay KORKMAZ^{1,a}, Gamze DOLU²

¹ Öğr. Gör., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Susurluk Tarım ve Orman MYO, Gıda İşleme, nkorkmaz@bandirma.edu.tr, 0000-0002-6436-6699

^a Doktora öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

² Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi, agamze@balikesir.edu.tr, 0000-0002-2924-4098

Araştırma makalesi/ Research Article

Geliş: 21.12.2024

Kabul: 19.12.2025

Yayın: 31.12.2025

Atıf/ Citation

Korkmaz, N., & Dolu, G. (2025). Sürdürülebilir beslenme konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 92-114. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.1605277>

Korkmaz, N., & Dolu, G. (2025). Content analysis of graduate theses on sustainable nutrition. *Maarif Mektepleri International Journal of Educational Sciences*, 9(2), 92-114. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.1605277>

Öz

Araştırmada, 2017- Eylül 2025 yılları arasında Türkiye'de sürdürülebilir beslenme konusu üzerine yapılmış toplam 37 lisansüstü tez, doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. İncelenen tezlerin 3'ü doktora, 34'ü yüksek lisans düzeyindedir. Araştırmanın amacı, YÖK Ulusal Tez Veri Tabanından izinli tezlerin betimsel içerik analizi yapılarak, Türkiye'de sürdürülebilir beslenme konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerin eğilimlerini belirlemektir. Sürdürülebilir beslenme konusuna odaklanan lisansüstü tezlerin, yayımlandıkları yıllar, örneklem grubu ve büyüklüğü, kullanılan veri toplama araçları, araştırma desenleri, bağlı oldukları enstitüler ve anabilim dalları açısından incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, son iki yılda (2024-Eylül 2025) bu konuda gerçekleştirilen 21 tez bu alandaki çalışmaların son yıllarda giderek arttığını ortaya koymaktadır. Tezlerde en çok kesitsel desenin tercih edildiği görülmüş ayrıca çalışmaların

büyük oranda Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde ve Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı çatısı altında yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bunun yanında, sürdürülebilir beslenme konusunun önemi giderek artmakla birlikte sosyal bilimler ve fen bilimleri gibi farklı disiplinlerde de araştırma konusu olarak ele alınmaya başlanıldığı görülmüştür. Bu araştırmanın, sürdürülebilir beslenme alanındaki mevcut çalışmalara ışık tutarken, gelecekte yapılacak araştırmalara da yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: içerik analizi, lisansüstü tezler, sürdürülebilir beslenme

Abstract

In the study, a total of 37 postgraduate theses on sustainable nutrition in Turkey between 2017-September 2025 were examined using the document review method. Of the theses examined, 3 were at doctoral level and 34 were at master's level. The aim of the study was to determine the trends in postgraduate theses on sustainable nutrition in Turkey by conducting descriptive content analysis of theses with permission from the YÖK National Thesis Database. A study was conducted in which postgraduate theses focusing on sustainable nutrition were examined in terms of the years they were published, sample group and size, data collection tools used, research methods, institutes and departments they were affiliated to. According to the results of the study, 21 theses conducted on this subject in the last two years (2024- September 2025) reveal that studies in this field have been increasing in recent years. It was observed that the cross-sectional model was the most preferred in the theses, and it was determined that the studies were largely conducted within the Institute of Health Sciences and under the roof of the Department of Nutrition and Dietetics. In addition, it has been observed that the importance of sustainable nutrition has been increasing and that it has begun to be addressed as a research topic in different disciplines such as social sciences and science. It is thought that this research will shed light on current studies in the field of sustainable nutrition and will also guide future research.

Keywords: content analysis, postgraduate theses, sustainable nutrition

Giriş

Günümüzde çevresel sorunlar, artan dünya nüfusu ve gıda üretimindeki sınırlılıklar, beslenme alışkanlıklarının yeniden gözden geçirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilir beslenme kavramı; bireylerin sağlıklı bir yaşam sürdürmesini desteklerken, çevresel kaynakların korunmasını ve toplumsal refahın artırılmasını hedefleyen bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Smetana, Bornkessel ve Heinz, 2019). Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda sürdürülebilir beslenme, gıda sistemlerinin; çevre dostu, ekonomik açıdan erişilebilir ve kültürel olarak kabul edilebilir şekilde tasarlanmasını öncelikli kılmaktadır (United Nations, 2020)

Sürdürülebilir beslenme, yalnızca bireysel sağlık açısından değil, aynı zamanda ekosistemin dengesi için de kritik bir öneme sahiptir (Rockström vd., 2017). Bu kavram, gıda israfının önlenmesinden karbon ayak izinin azaltılmasına, bitkisel bazlı diyetlerin benimsenmesinden yerel ve mevsimsel ürünlerin kullanımına kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Aynı zamanda, beslenme alışkanlıklarının eğitim

yoluyla değiştirilmesi ve bu konudaki farkındalığın artırılması da sürdürülebilir bir geleceğin inşasında önemli bir rol oynamaktadır (FAO, 2019).

Gıda üretimi ve tüketimi hem insan sağlığı hem de çevresel sürdürülebilirlik üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Geleneksel gıda sistemleri, doğal kaynakların aşırı tüketimi, biyolojik çeşitliliğin azalması ve karbon salınımının artışı gibi olumsuz sonuçlar doğurmakta, bu da çevresel dengenin bozulmasına neden olmaktadır (Keleş, 2011; Sonesson vd., 2010). Öte yandan, dünyada yetersiz beslenme, obezite ve gıda israfı gibi sorunlar eşzamanlı olarak varlığını sürdürmekte ve gıda sistemlerinin daha verimli ve sürdürülebilir hale getirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır (Willwett vd., 2019). Bu bağlamda, sürdürülebilir beslenme kavramı, bireylerin sağlıklı beslenme ihtiyaçlarını karşılarken ekosistemin korunmasını ve sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir.

Son yıllarda sürdürülebilir beslenme, gıda tüketim alışkanlıklarında köklü bir değişimi teşvik eden bir paradigma olarak da kabul edilmektedir. Bitkisel bazlı beslenme modellerinin yaygınlaşması, sürdürülebilir beslenme hedeflerine ulaşmada önemli bir adım olarak görülmektedir (Whitmee vd., 2015). Hayvansal kaynaklı ürünlerin üretimi, yüksek su ve enerji tüketimi ile çevresel bir maliyet oluştururken, bitkisel kaynaklı diyetler daha düşük çevresel ayak izi ile sürdürülebilirliği desteklemektedir (Aleksandrowicz vd., 2016). Bunun yanı sıra, yerel ve mevsimsel ürünlerin tercih edilmesi, sadece çevresel etkileri azaltmakla kalmayıp yerel ekonomilerin güçlenmesine de katkıda bulunur.

Akademik alanda sürdürülebilir beslenme üzerine yapılan çalışmalar giderek artış göstermektedir (Bayır ve Kıyak, 2022; Can vd., 2021; Engin ve Sevim, 2022; Yüksel ve Özkul, 2021). Sürdürülebilir beslenme konusu multidisipliner olduğundan, gıda bilimi, çevre mühendisliği, eğitim, sosyoloji ve ekonomi gibi birçok disiplini bir araya getirmektedir. Özellikle lisansüstü tezler, sürdürülebilir beslenme konusunda derinlemesine analizler yaparak literatüre özgün katkılar sunmaktadır. Ancak, bu çalışmaların sistematik bir şekilde ele alınması, mevcut durumun anlaşılması ve gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Mevcut literatürde sürdürülebilir beslenme konusundaki akademik yayınların artış göstermesine rağmen, bu çalışmaların bütüncül bir çerçevede incelenmesine yönelik araştırmalar sınırlıdır. Bu durum, alandaki genel eğilimlerin, kullanılan yöntemlerin ve konuya dair boşlukların tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla çalışmamız, literatürdeki bu boşluğu doldurarak sürdürülebilir beslenme alanındaki tezlerin içerik analizi yoluyla kapsamlı bir değerlendirmesini sunmayı amaçlamaktadır. Böylelikle, sürdürülebilir beslenme alanında hangi konuların öne çıktığı, hangi desenlerin tercih edildiği ve hangi alanlarda araştırma eksikliklerinin bulunduğu daha net ortaya konulabilecektir.

Bu bağlamda lisansüstü tezlerin incelenmesinin tercih edilmesinin temel nedeni, tezlerin literatüre özgün katkılar sağlayan, derinlemesine ve kapsamlı araştırmalar

olmasıdır. Ayrıca tezler, araştırma konusunun güncel eğilimlerini ve akademik perspektiflerini en iyi yansıtan kaynaklardandır. Bu nedenle, lisansüstü tezlerin sistematik bir biçimde analiz edilmesi hem akademik hem de uygulama açısından değerli bilgiler sunmaktadır.

Bu araştırma, Türkiye’de sürdürülebilir beslenme konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin içerik analizi yoluyla değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda tezlerin; genel eğilimlerini, kullanılan desenleri, ele aldığı konuları ve araştırma sonuçlarının etkilerini incelemek hedeflenmektedir. Son zamanlarda yoğun şekilde ele alınan bu konu ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin, farklı değişkenler açısından incelenmesinin, literatüre değerli katkılar sunacağı öngörülmektedir. Böylece, bu alandaki bilgi birikimi ile gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterici bir kaynak sunulacaktır.

Araştırma soruları aşağıda verilmiştir: Türkiye’de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin;

1. Basıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Örneklem grubu ve örneklem büyüklüğü nasıldır?
3. Kullanılan araştırma desenleri nelerdir?
4. Kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
5. Yazıldığı enstitülere ve anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemleri kapsamında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırma konusu ile ilgili bilgi sunan yazılı materyallerin sistemli bir biçimde toplanması, sınıflandırılması ve analiz edilmesini içeren bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 20216). Bu doğrultuda, araştırma soruları ile uyumlu olacak şekilde belirlenen ölçütlere göre seçilen dokümanlar belirli bir zaman aralığında toplanmış ve içerik açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Dokümanların analizi sürecinde, veriler betimsel bir yaklaşımla çözümlenmiş ve elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Doküman Havuzu

Araştırma kapsamında incelenecek doküman havuzu, amaçsal örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme ile oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme, araştırmanın hedeflerine uygun bilgi sağlayan örnekleri seçerek derinlemesine analiz yapmayı amaçlar ve özellikle belirli kriterleri karşılayan veya özel niteliklere sahip durumların seçildiği durumlarda kullanılır (Patton, 2014).

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verilerini elde etmek için, belirli ölçütler ve ölçütlerin seçilme nedenleri belirlenmiş olup ve Tablo 1 de gösterilmiştir. Bu ölçütler kapsamında tezler, YÖK'ün resmi internet sitesi olan "Ulusal Tez Merkezi"nden, anahtar kelime olarak "sürdürülebilir beslenme" yazılarak tarama yapılmıştır. Bunun sonucunda, 2017-Eylül 2025 yılları arasında 38 tane lisansüstü teze ulaşılmıştır. Ancak 1 tane tezin erişim sınırı olduğu için araştırma kapsamında 37 tane lisansüstü tez incelenmiştir (Ek 1).

Tablo 1. Ölçütler ve seçilme nedenleri.

Ölçütler	Seçilme nedenleri
Çalışmaların YÖK ulusal tez veri tabanından izinli olması	Erişim ve kullanım açısından etik kurallara uygunluk sağlamak.
Çalışmaların sürdürülebilir beslenme konusu üzerine gerçekleştirilmiş olması	Araştırmanın temel konusuna uygun veriler elde etmek.
Son 10 yıl içinde yayımlanmış çalışmaların seçilmesi	Güncel veriler elde etmek ve mevcut literatürle ilişki kurmak.

Verilerin Analizi

Araştırmada; sürdürülebilir beslenme konusuyla ilgili lisansüstü tezler, betimleyici içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Betimleyici içerik analizi; belirli bir belge ya da kitabın özelliklerini sayısal verilerle ifade ederek, frekanslar ve yüzdeler aracılığıyla genel bir durumu yorumlamayı amaçlar (Dinçer, 2018; Dolu, 2022; Dolu, 2023; Karasar, 2005). Burada, araştırma sorularına bağlı olarak veriler sınıflandırılmış ve kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen 37 çalışma, belirlenen araştırma soruları doğrultusunda analiz edilerek bir Excel dosyasına aktarılmıştır. Ardından, belirlenen kodların frekansları hesaplanmıştır. Bulgular bölümü, kategoriler halinde düzenlenmiş ve kodlar grafikler üzerinden görselleştirilmiştir. Örneğin, "çalışma türleri" kategorisi altında "yüksek lisans tezi" ve "doktora tezi" gibi iki ayrı kod oluşturulmuştur. Kodların kategoriler altında birleştirilmesiyle eksensel kodlama yöntemi uygulanmış ve bu şekilde kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır. Bu yaklaşımla, incelenen çalışmaların basıldığı yıllar, örneklem gruplarının özellikleri (örneklem grubu ve büyüklüğü), kullanılan araştırma desenleri, veri toplama araçları ve yazıldığı enstitüler ile anabilim dallarına göre dağılımı olmak üzere farklı kategori grupları oluşturulmuştur. Bu kategoriler, alan yazındaki mevcut çalışmalara uygun bir şekilde yapılandırılmıştır. Araştırma sorularının analizlerinden elde edilen bulgular; araştırma sorularına göre düzenlenmiş ve frekans değerleri belirtilerek, anlaşılabilirliğin daha kolay sağlanması amacıyla grafiklerle sunulmuştur. Grafikler; kodların dağılımını

ve kategoriler içindeki ilişkileri açık bir şekilde yansıtarak verilerin anlaşılabilirliğini artırmıştır. Veriler ayrıntılı olarak değerlendirildikten sonra eğilimler belirlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

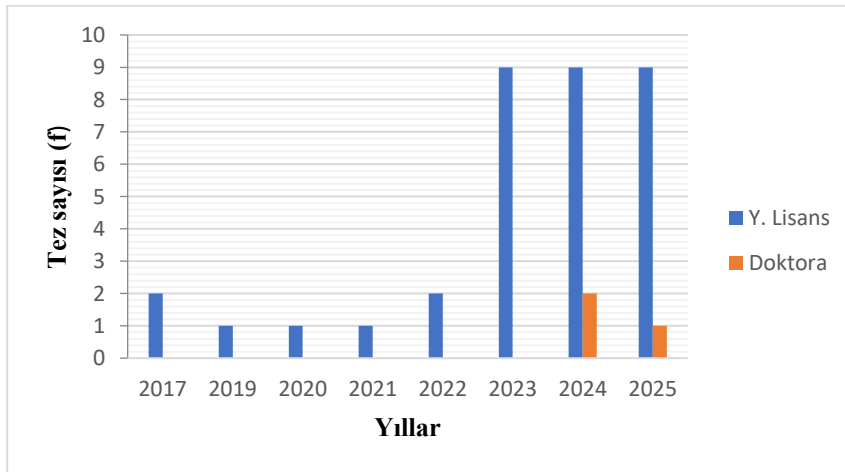
Betimsel içerik analizinde geçerlik, araştırma sorularına uygun olarak belirlenen kodların ve kategorilerin doğruluğu ile sağlanmıştır. Bu amaçla, içerik analizinde kullanılan kodlama şeması, alanında uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği ise, veri toplama ve analiz süreçlerinde izlenen sistematik yaklaşımlarla desteklenmiştir. Verilerin toplanması sırasında, analiz edilen lisansüstü tezler, belirlenen ölçütlere uygun olarak seçilmiş ve seçim sürecinde nesnelliği sağlamak için standartlar oluşturulmuştur. Kodlama işlemlerinde araştırmacılar arasında tutarlılığı sağlamak adına, aynı veri seti üzerinde bağımsız olarak kodlama yapılmış ve uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Kodlamalar arasındaki uyum oranı, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği formül temel alınarak hesaplanmış ve sonuç, .94 olarak bulunmuştur. Bu değer, araştırmanın güvenilirlik açısından kabul edilebilir düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Bulgular

Aşağıda sırasıyla; araştırma sorularına verilen cevaplar dikkate alınarak elde edilen bulgular, yer almaktadır.

Araştırmanın Birinci Sorusundan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu “Türkiye’de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin, basıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?” olup, ilgili soruya yönelik bulgular Şekil 1’de yer almaktadır.

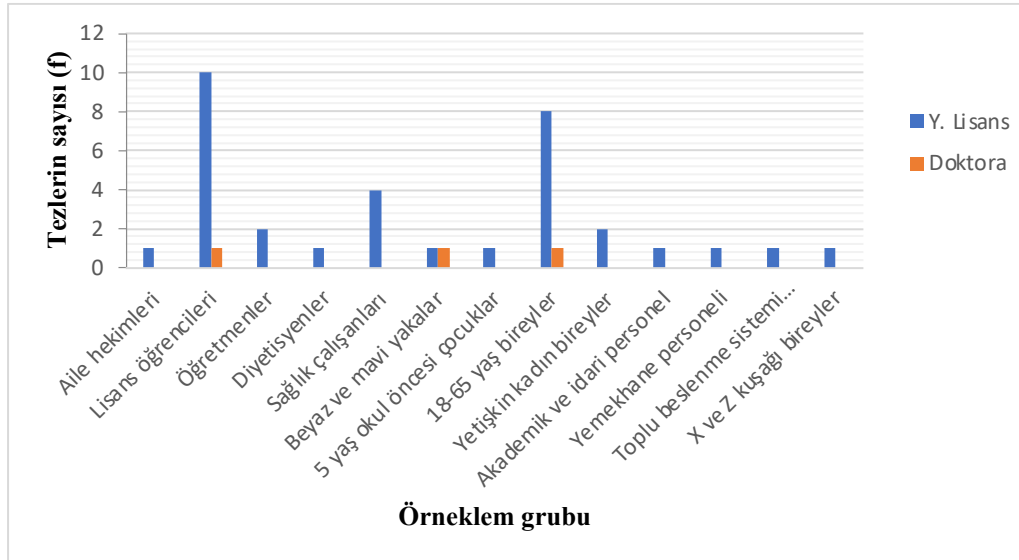
Şekil 1. Lisansüstü tezlerin basıldığı yıllara göre dağılımı

Şekil 1’de, 2017–Eylül 2025 yılları arasında sürdürülebilir beslenme konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. 2017 yılında iki; 2019, 2020 ve 2021 yıllarının her birinde yalnızca bir yüksek lisans tezinin yapıldığı,

2022 yılında ise iki yüksek lisans tezi ile bu alandaki çalışmaların sınırlı da olsa artış gösterdiği görülmektedir. 2023 yılında dokuz yüksek lisans tezi ile bu alandaki çalışmalarda yoğun bir artışın yaşandığı belirlenmiştir. 2024 yılında yine dokuz yüksek lisans tezine ek olarak iki doktora tezinin hazırlanmış olması, sürdürülebilir beslenme konusundaki araştırmaların çeşitlenmeye başladığını göstermektedir. 2025 yılının Eylül ayına kadar ise dokuz yüksek lisans ve bir doktora tezi yazıldığı tespit edilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, sürdürülebilir beslenme konulu tezlerin yıllar içerisinde giderek artış gösterdiği ve özellikle 2023 yılından itibaren belirgin bir yoğunluk kazandığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın İkinci Sorusundan Elde Edilen Bulgular

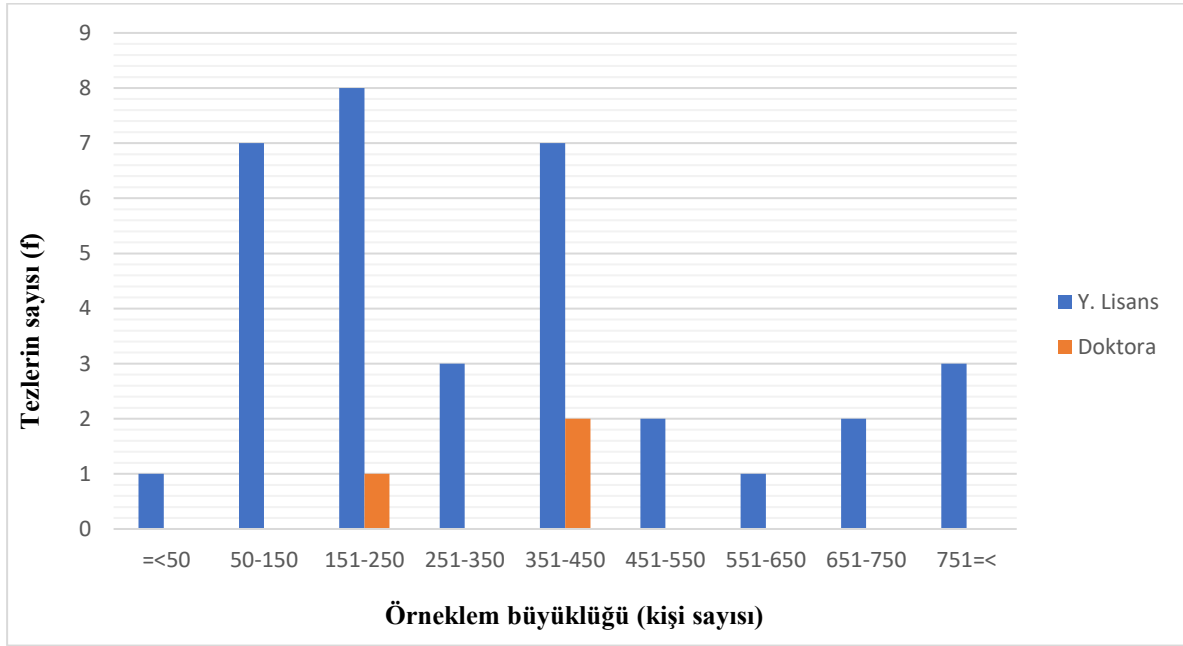
Araştırmanın ikinci sorusu “Türkiye’de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin, örneklem grubu ve örneklem büyüklüğü nasıldır?” olup, örneklem grubuna yönelik bulgular Şekil 2’de, örneklem büyüklüğüne yönelik bulgular Şekil 3’te gösterilmektedir.

Şekil 2. Lisansüstü tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde, sürdürülebilir beslenme konusunda yapılmış lisansüstü tezlerde oldukça çeşitli örneklem gruplarının tercih edildiği görülmektedir. En sık çalışılan grubun lisans öğrencileri olduğu ve bu grupta 10 yüksek lisans ve 1 doktora tezinin yer aldığı dikkat çekmektedir. Bunu 18–65 yaş arası bireyler örneklem grubu 8 yüksek lisans ve 1 doktora teziyle takip etmektedir. Ayrıca sağlık çalışanları 4 yüksek lisans tezi ile en çok tercih edilen örneklem grupları arasında yer almaktadır. Öğretmenler ile yetişkin kadın bireyler gruplarının her birinde 2 yüksek lisans tezi, beyaz ve mavi yakalar grubunda ise 1 yüksek lisans ve 1 doktora tezi bulunmaktadır. Diyetisyenler, aile hekimleri, 5 yaş okul öncesi çocuklar, akademik ve idari personel, yemekhane personeli, toplu beslenme sistemi bireyleri ve X ve Z kuşağı bireyleri örneklemeleri ise her biri 1 yüksek lisans teziyle temsil edilmektedir. Bu veriler doğrultusunda, sürdürülebilir beslenme konulu tez çalışmalarının özellikle genç yetişkinler (lisans öğrencileri) ve genel erişkin popülasyon üzerinde yoğunlaştığı;

buna karşın çocuklar, yaşlılar, belirli meslek grupları (ör. diyetisyenler, aile hekimleri, yemekhane çalışanları) ve farklı sosyo-demografik kesimlerle yapılan araştırmaların sınırlı kaldığı görülmektedir.

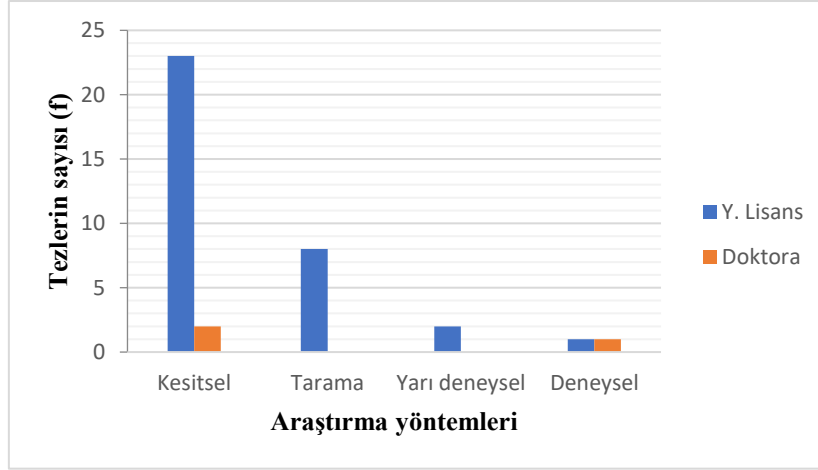

Şekil 3. Lisansüstü tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı

Şekil 3 incelendiğinde, sürdürülebilir beslenme konulu lisansüstü tezlerde kullanılan örneklem büyüklüklerinin geniş bir dağılım gösterdiği görülmektedir. En sık tercih edilen örneklem büyüklüklerinin 151–250 birey aralığı (8 yüksek lisans ve 1 doktora) ve 351–450 birey aralığı (7 yüksek lisans ve 2 doktora) olduğu tespit edilmiştir. Diğer örneklem büyüklüğü aralıklarına bakıldığında, 50–150 birey aralığında 7 yüksek lisans tezi; 251–350 ve 751 ve üzeri birey gruplarında 3'er yüksek lisans tezi ve 451–550 ve 651–750 birey aralıklarında ise 2'şer yüksek lisans tezi bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, ≤50 kişi örneklem büyüklüğünde de 1 yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu bulgular doğrultusunda, sürdürülebilir beslenme alanında yapılan tezlerde ağırlıklı olarak orta büyüklükteki örneklemelerin (özellikle 151–250 ve 351–450 birey aralığı) tercih edildiği, buna karşılık çok küçük (≤50) örneklemelerle yapılan çalışmaların sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın Üçüncü Sorusundan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu "Türkiye'de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma desenleri nelerdir?" olup, ilgili soruya yönelik bulgular Şekil 4'te gösterilmektedir.

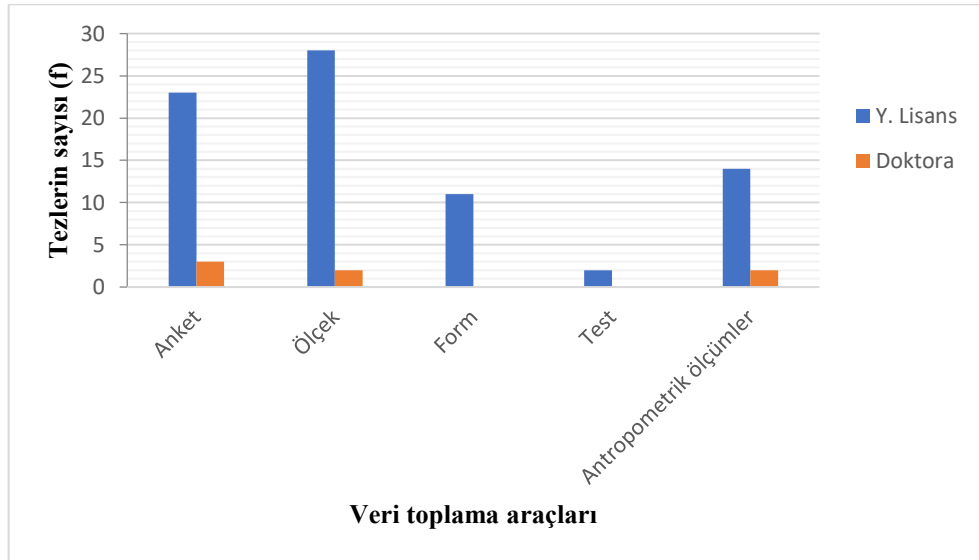

Şekil 4. Lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde; araştırma desenlerine göre sürdürülebilir beslenme konusunda yapılan lisansüstü tezlerde en sık kullanılan desenin kesitsel desen olduğu görülmektedir. Toplamda 23 yüksek lisans ve 2 doktora tezinde bu desenin tercih edildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, 8 yüksek lisans tezinde tarama deseni ve 2 yüksek lisans tezinde yarı deneysel desenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, 1 yüksek lisans ve 1 doktora tezlerinde deneysel desenin tercih edildiği görülmüştür. Sonuç olarak, sürdürülebilir beslenme konusundaki çalışmaların büyük çoğunluğunun kesitsel ve tarama desenine dayandığı, deneysel desenlerin ise sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Araştırmanın Dördüncü Sorusundan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın dördüncü sorusu “Türkiye’de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerde, kullanılan veri toplama araçları nelerdir?” olup, ilgili soruya yönelik bulgular Şekil 5’de gösterilmektedir.

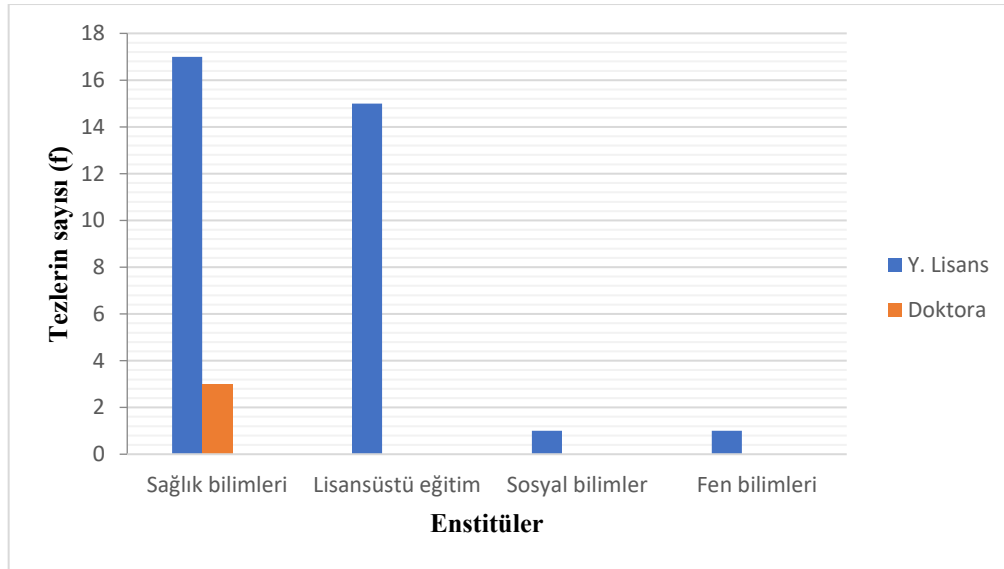

Şekil 5. Lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde, sürdürülebilir beslenme konulu lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçları arasında en sık tercih edilenlerin ölçek ve anket olduğu görülmektedir. Ölçekler, toplamda 27 yüksek lisans ve 2 doktora tezinde kullanılarak en yaygın veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Anketler ise 23 yüksek lisans ve 3 doktora tezinde kullanılmıştır. Bunun dışında, form kullanımı 11 yüksek lisans tezinde tercih edilmiş; antropometrik ölçümler ise 14 yüksek lisans ve 2 doktora tezinde kullanılmıştır. Test veri toplama aracı yalnızca 2 yüksek lisans tezinde kullanılmıştır. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme konulu lisansüstü tez çalışmalarında öznel veri toplamaya yönelik araçların (anket ve ölçek gibi) yaygın biçimde tercih edildiğini, buna karşın objektif ölçüm tekniklerinin (örneğin antropometrik değerlendirme) daha sınırlı düzeyde kullanıldığını göstermektedir.

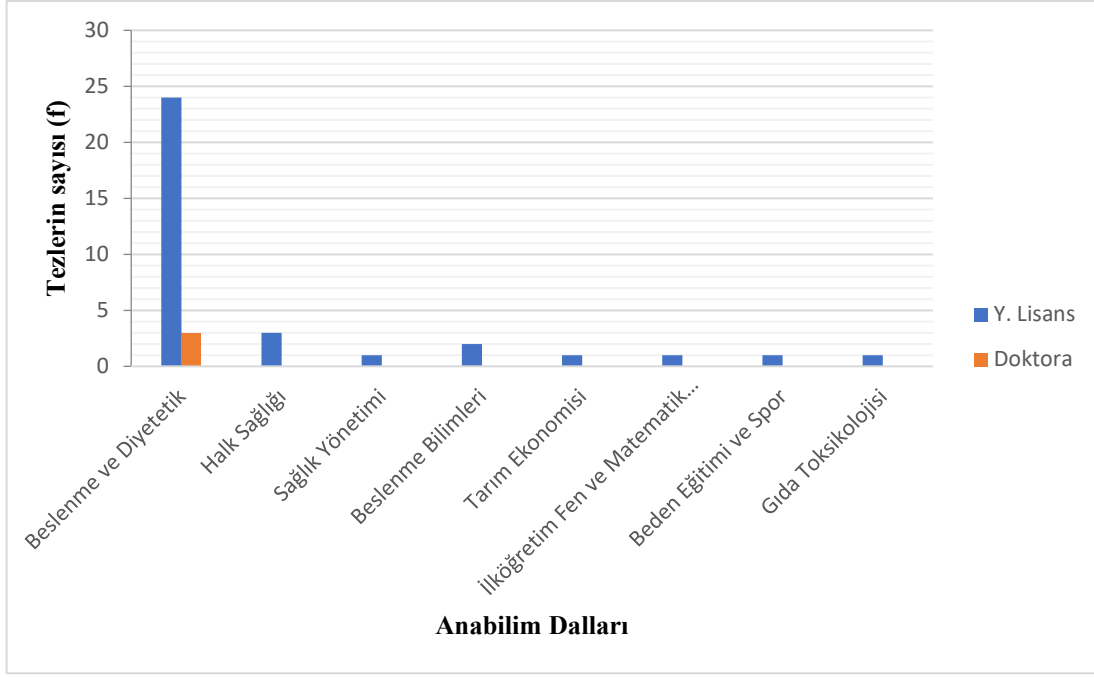
Araştırmanın Beşinci Sorusundan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın beşinci sorusu “Türkiye’de sürdürülebilir beslenme üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin, yazıldığı enstitülere ve ana bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?” olup, bulgular Şekil 6’da anabilim dallarına yönelik bulgular ise Şekil 7’de gösterilmektedir.

Şekil 6. Lisansüstü tezlerin yazıldığı enstitülere göre dağılımı

Şekil 6’da sürdürülebilir beslenme konusunda yapılan lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı verilmektedir. Buna göre, tezlerin büyük bir çoğunluğunun Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapıldığı görülmüştür. Toplamda 17 yüksek lisans ve 3 doktora tezinin bu enstitüde tamamlandığı tespit edilmiştir. Bunun dışında, 15 yüksek lisans tezinin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitüsü kapsamında yalnızca 1’er yüksek lisans tezi tamamlanmıştır. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme konusunun ağırlıklı olarak sağlık alanında çalışıldığını, sosyal bilimler ve fen bilimleri gibi diğer disiplinlerde ise sınırlı düzeyde ele alındığını göstermektedir.

Şekil 7. Lisansüstü tezlerin yazıldığı Anabilim Dallarına göre dağılımı

Şekil 7'e göre; sürdürülebilir beslenme konusunda yapılan lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı'nda yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda 24 yüksek lisans tezi ve 3 doktora tezinin bu Anabilim Dalında tamamlandığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, 3 yüksek lisans tezinin Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 2 yüksek lisans tezinin Beslenme Bilimleri Anabilim Dalı bünyesinde yazıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, Sağlık Yönetimi, Tarım Ekonomisi, İlköğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi, Beden Eğitimi ve Spor ile Gıda Toksikolojisi Anabilim Dallarında birer yüksek lisans tezi gerçekleştirilmiştir. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme konusunun daha çok sağlık ve beslenme alanlarında yoğunlaştığını göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 2017- Eylül 2025 yılları arasında Türkiye'de sürdürülebilir beslenme üzerine gerçekleştirilen 37 lisansüstü tez, içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu tezlerin 3'ü doktora, 34'ü yüksek lisans düzeyindedir. Araştırmanın temel amacı, sürdürülebilir beslenme üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yıllara, örneklem gruplarına, veri toplama araçlarına, araştırma desenlerine, enstitülere ve anabilim dallarına göre dağılımını belirlemek olmuştur.

Tezlerin yıllar içinde dağılımına bakıldığında, sürdürülebilir beslenme konusu üzerine yapılan çalışmaların özellikle son yıllarda belirgin bir artış gösterdiği gözlemlenmiştir. 2023 yılında bu konuda yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısının önceki yıllara göre önemli ölçüde arttığı ve 2024 yılında ise ilk doktora tezinin yazıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, sürdürülebilir beslenme konusunun hem akademik hem de toplumsal alanda önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca özellikle

son üç yılda (2023, 2024 ve Eylül 2025) bu alanda daha yoğun çalışmaların yapılması, sürdürülebilirlik ve beslenme arasındaki ilişkiye yönelik farkındalığın artmasıyla açıklanabilir (Khitam ve Anas, 2024). Ayrıca, 2017-2022 yılları arasında konuyla ilgili çalışmaların nispeten sınırlı olduğu, ancak bu yıllarda da konuya yönelik ilginin devam ettiği görülmektedir (Abramson, 2020; Blackstone ve Conrad, 2020; Can vd., 2021). Bu durum, sürdürülebilir beslenme konusunun henüz gelişmekte olan bir araştırma alanı olmasına rağmen, özellikle son yıllarda daha fazla ilgi görmeye başladığını göstermektedir. Çalışmaların belirli yıllarda yoğunlaşması, ilgili yıllarda sürdürülebilirlik ve beslenme konularında artan politikalar, farkındalık çalışmaları ve bilimsel gelişmelerle ilişkilendirilebilir. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenmenin disiplinler arası bir konu olarak gelecekte daha geniş çapta ele alınabileceğini ve bu alandaki araştırmaların artarak devam edeceğini düşündürmektedir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerde kullanılan örneklem gruplarının dağılımına bakıldığında, en fazla tercih edilen grubun lisans öğrencileri olduğu görülmektedir. 10 yüksek lisans 1 doktora tezi lisans öğrencileriyle gerçekleştirilirken, 18-65 yaş arası bireylerin yer aldığı çalışmalar da önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte, sağlık çalışanları, aile hekimleri, öğretmenler, diyetisyenler, beyaz ve mavi yakalı bireyler gibi farklı gruplarla yapılan çalışmaların da sürdürülebilir beslenme araştırmalarında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme konusunun farklı örneklem gruplarında ele alınarak disiplinler arası bir perspektifle çalışıldığını göstermektedir. Lisans öğrencilerinin en yaygın grup olarak tercih edilmesi, üniversite çağındaki bireylerin beslenme alışkanlıklarının değiştirilmesine yönelik potansiyel bir hedef kitle olarak görülmesinden kaynaklanabilir (Engin ve Sevim, 2022; Yolcuoğlu ve Kızıltan, 2021). Öte yandan, sağlık çalışanları ve diyetisyenlerle yapılan çalışmalar, sürdürülebilir beslenme bilgisinin sağlık sektörüyle olan bağlantısını ortaya koymaktadır (Blackstone ve Conrad, 2020; Özüpek ve Arslan, 2021). Bu durum, sürdürülebilir beslenme araştırmalarının geniş bir yelpazede ele alınarak farklı yaş grupları ve meslek gruplarına ulaşılabilmesini ve bu konunun bireysel ve toplumsal sağlık üzerinde önemli bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerde örneklem büyüklüğüne göre yapılan dağılıma bakıldığında bu sonuçlar, sürdürülebilir beslenme araştırmalarında genellikle orta ölçekli örneklem büyüklüklerinin (151–250 birey aralığı ve 351–450 birey aralığı) tercih edildiğini göstermektedir. Bu aralıklardaki yoğunlaşma, bu büyüklükteki örneklemelerin hem istatistiksel analizlerin gücünü artırması hem de uygulanabilirliğinin daha kolay olmasıyla ilişkili olabilir. Bu durum, daha küçük ya da daha büyük örneklem gruplarının az tercih edilmesinin, veri toplama zorlukları veya sınırlılıklardan kaynaklanabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme üzerine yapılan çalışmaların daha çeşitli örneklem büyüklükleriyle ele alınabileceğini ve farklı büyüklüklerdeki gruplarla yapılacak araştırmaların genel sonuçlara katkı sağlayabileceğini düşündürmektedir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerde kullanılan araştırma desenleri incelendiğinde, en yaygın olarak kesitsel araştırma deseninin tercih edildiği

görülmektedir. Bu bağlamda, 23 yüksek lisans tezi ve 2 doktora tezi kesitsel desenle gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, tarama deseniyle gerçekleştirilen 8 yüksek lisans tezi, yarı deneysel desene sahip 2 yüksek lisans tezi ve deneysel desene sahip 1 yüksek lisans ve 1 doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, sürdürülebilir beslenme çalışmalarında kesitsel desenin yaygın olarak kullanılmasının, bu desenin belirli bir zaman diliminde bireylerin beslenme alışkanlıklarını ve sürdürülebilirlik farkındalığını değerlendirmedeki uygunluğuyla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Tarama deseninin de ikinci sırada yer alması, geniş kapsamlı veri toplama ve analiz gereksinimlerinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak, yarı deneysel ve deneysel desenlerin sınırlı kullanımı, bu alanda deneysel yaklaşımların daha fazla kullanılabileceği bir alan olduğunu işaret etmektedir. İncelenen tezlerin tamamının nicel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmiş olduğu dikkate alındığında, yarı deneysel ve deneysel desenlerin sınırlı kullanımı, bu alanda müdahaleye dayalı nicel araştırmaların artırılabilmesini ortaya koymaktadır. Bu durum, nicel araştırmalar bağlamında daha güçlü ve genellenebilir sonuçlara ulaşılması açısından konuyla ilgili daha yaygın ve güçlü çıkarımlar elde edilmesine katkıda bulunabileceğini göstermektedir (Keskin, Akar, Erdem ve Erol, 2022; Küçükçankurtaran, 2024). Öte yandan nitel araştırma yöntemlerinin hiç kullanılmamış olması dikkat çekici bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bu durum, sürdürülebilir beslenme alanında derinlemesine görüşmeler, odak grup tartışmaları ve içerik analizleri gibi nitel yaklaşımların henüz yeterince yer bulamadığını ortaya koymaktadır. Nicel araştırmaların baskınlığı, genellenebilir sonuçlara ulaşma hedefini öne çıkarsa da bireylerin sürdürülebilir beslenmeye ilişkin algı, tutum ve motivasyonlarını daha ayrıntılı biçimde anlamak için nitel yöntemlerin de alana dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda, araştırmacıların farklı yöntemleri daha sık kullanarak alandaki metodolojik çeşitliliği artırmaları önerilebilir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde elde edilen bulgular, sürdürülebilir beslenme alanında anketlerin yaygın olarak kullanılmasının, bireylerin beslenme alışkanlıkları ve sürdürülebilirlik farkındalıklarını değerlendirmek için pratik ve esnek bir yöntem sunmasından kaynaklanabileceğini göstermektedir (Haghighian Roudsari vd., 2021). Ölçeklerin de anketlere benzer şekilde tercih edilmesi, araştırmacıların daha ayrıntılı ve güvenilir ölçümler elde etme gereksinimleri ile ilişkili olabilir. Antropometrik ölçümlerin belirli tezlerde kullanılması, sürdürülebilir beslenmenin fiziksel sağlık üzerindeki etkilerini değerlendirme amacıyla bu tür verilerin önemsendiğini göstermektedir. Bununla birlikte, testlerin ve formların sınırlı kullanımda olması, bu araçların daha az tercih edildiğini veya bu alandaki çalışmaların ağırlıklı olarak algılar ve davranışlar üzerine odaklandığını işaret etmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, veri toplama araçlarının çeşitliliğini artırarak sürdürülebilir beslenme konusunda daha kapsamlı ve çok boyutlu analizler yapılması önerilmektedir. Bu, alana hem teorik hem de uygulamalı anlamda zenginlik katabilir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerin enstitülere göre dağılımına bakıldığında, en çok çalışmanın Sağlık Bilimleri Enstitüsünde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu dağılım, sürdürülebilir beslenme konusunun temel olarak sağlıkla ilişkilendirilerek ele alındığını ve bu nedenle çalışmaların büyük çoğunluğunun Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapıldığını göstermektedir. Bu durum, sürdürülebilir beslenmenin insan sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik akademik ilginin yoğunluğunu yansıtmaktadır (Yüksel ve Özkul, 2021; Żakowska-Biemans, Pieniak, Kostyra, ve Gutkowska, 2019). Ayrıca, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde yapılan çalışmaların da dikkate değer bir sayıya ulaştığı ve bu enstitünün sürdürülebilirlik temasına geniş bir perspektiften yaklaşmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu konuda Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitüleri'nde gerçekleştirilen tezlerin bulunması, bu alanlarda sürdürülebilir beslenmeye yönelik çalışmaların hayata geçirilmeye başladığını göstermektedir. İlerleyen dönemlerde bu konunun daha farklı disiplinler tarafından da daha fazla araştırılması, konunun kapsamını genişletmek açısından önemli bir potansiyele sahiptir (Şahin Bayram ve Kızıltan, 2024). Gelecekte, bu enstitülerde sürdürülebilir beslenmenin sosyal boyutları, çevresel etkileri ve teknolojik gelişmelerle ilişkisi gibi konularda daha fazla araştırma yapılmasının, alandaki bilgi birikimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sürdürülebilir beslenme konulu tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde, bu dağılım, sürdürülebilir beslenme konusunun en çok Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı ile ilişkilendirildiğini ve çalışmaların büyük ölçüde bu alanda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, sürdürülebilir beslenmenin bireylerin diyet alışkanlıkları, sağlık üzerindeki etkileri ve beslenme stratejileri gibi konularla güçlü bir şekilde bağlantılı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda gerçekleştirilen çalışmalar ise sürdürülebilir beslenmenin toplumsal sağlık perspektifinden ele alındığını göstermektedir. Diğer anabilim dallarında yapılan çalışmalar sayıca az olmasına rağmen sürdürülebilir beslenme konusunun farklı disiplinlerde ele alınmaya başladığını göstermektedir. Gelecekte, bu alanda disiplinler arası çalışmaların artırılması ve özellikle eğitim, tarım, spor ve çevre bilimleri gibi alanlarda sürdürülebilir beslenmenin çeşitli boyutlarının incelenmesi, alandaki akademik çeşitliliğin artmasına katkı sağlayabilir. Bu durum, konunun disiplinler arası çalışmalara açık olduğunu ve gelecekte daha geniş bir yelpazede araştırmalar yapılabileceğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, sürdürülebilir beslenme üzerine yapılan lisansüstü tezlerin bulguları, bu konunun giderek artan bir öneme sahip olduğunu ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde farkındalık oluşturduğunu göstermektedir. Tezlerde kullanılan araştırma desenleri, veri toplama araçları, örneklem grupları ve büyüklükleri, sürdürülebilir beslenme konusunun çok boyutlu bir şekilde ele alındığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, çalışmaların büyük ölçüde sağlık bilimleri ve beslenme alanlarına odaklandığı, diğer disiplinlerde ise az sayıda da olsa tez çalışmalarının yer aldığı görülmektedir. Bu durum, sürdürülebilir beslenmenin disiplinler arası bir perspektifle ele alındığına işaret etmektedir. Sürdürülebilir beslenme alanında yapılan

tezler, bireylerin beslenme alışkanlıklarını daha sağlıklı ve çevre dostu bir şekilde düzenleme ihtiyacını ortaya koyarken, bu konuda yapılan akademik çalışmaların artırılmasının önemini de vurgulamaktadır. Özellikle farklı anabilim dallarında yapılacak araştırmalar, konunun daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve sürdürülebilir beslenme ilkelerinin daha fazla benimsenmesini sağlayabilir. Ayrıca, özellikle nicel araştırmalarda daha büyük ve çeşitli örneklem gruplarının kullanılması, elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve genellenebilirliğini artırma potansiyeline sahiptir. Buna ek olarak, sürdürülebilir beslenme konusundaki araştırmalarda nitel yöntemlerin kullanılması, yalnızca ölçümsel verilerle sınırlı kalmadan bireylerin tutumları, algıları ve davranışlarının daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayabilir. Bu kapsamda, nitel araştırmalarla desteklenen araştırma sorularının çeşitlendirilmesi, alana yeni ve özgün bakış açıları kazandırabilir. Bu araştırmada yalnızca tezlerin yıllara göre dağılımı, örneklem özellikleri, desen türleri, veri toplama araçları ve enstitü/anabilim dalı gibi temel nitelikleri incelenmiştir. Gelecek çalışmalarda veri analiz tekniklerine, kuramsal çerçeveye ve araştırma sorusu çeşitliliğine odaklanılması; bu sayede sürdürülebilir beslenme alanındaki metodolojik derinliğin artırılması önerilmektedir. Ayrıca gelecekte sürdürülebilir beslenme konusunda yapılacak çalışmalarda, bireysel ve toplumsal davranış değişikliklerini teşvik edecek uygulamaların geliştirilmesi ve eğitim sistemine bu yaklaşımın entegre edilmesi önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda, sürdürülebilir beslenme konusunda farkındalık oluşturmaya amaçlayan eğitim programlarının geliştirilmesi, bireylerin yaşam boyu sürdürülebilir beslenme alışkanlıkları kazanmalarına katkı sağlayabilir. Bu araştırma, sürdürülebilir beslenmenin eğitim ve uygulama alanındaki potansiyelini ortaya koyarken, gelecekteki çalışmalara ışık tutacak bir rehber niteliğindedir.

Extended Abstract

Content Analysis of Graduate Theses on Sustainable Nutrition

Nilay KORKMAZ, Gamze DOLU

Introduction

Today, environmental problems, increasing world population and limitations in food production have made it necessary to reconsider nutritional habits. In this context, the concept of sustainable nutrition is an approach that aims to protect environmental resources and increase social welfare while supporting individuals to live a healthy life (Smetana, Bornkessel, & Heinz, 2019). In line with the United Nations Sustainable Development Goals, sustainable nutrition has prioritized the design of food systems in an environmentally friendly, economically accessible and culturally acceptable manner.

Studies on sustainable nutrition in the academic field are increasing (Bayır and Kıyak, 2022; Can et., 2021; Engin and Sevim, 2022; Yüksel and Ozkul, 2021). Since the subject of sustainable nutrition is multidisciplinary, it brings together many disciplines such as food science, environmental engineering, sociology and economics. In particular, postgraduate theses provide original contributions to the literature by making in-depth analyses on sustainable nutrition. However, systematic consideration of these studies is of great importance in terms of understanding the current situation and guiding future research.

This research aims to evaluate postgraduate theses written on sustainable nutrition in Turkey through content analysis. In this context, it is aimed to examine the general trends, methods used, topics covered and the effects of research results of the theses. It is anticipated that examining postgraduate theses on this subject, which has been intensively discussed recently, in the context of different variables will make valuable contributions to the literature. Thus, a guiding source will be provided for future research with the knowledge accumulation in this field.

The research questions are given below: Postgraduate theses on sustainable nutrition in Turkey;

1. What is the distribution according to the years they were published?
2. What are the characteristics of the sample group and sample size?
3. What are the research methods used?
4. What are the data collection tools used?
5. What is the distribution according to the institutes and departments they were written in?

Method

In this study, the document analysis technique was used within the scope of qualitative research methods. Document analysis is a data collection method that involves the systematic collection, classification, and analysis of written materials that provide information about the research topic (Yıldırım & Şimşek, 20216). Accordingly, documents selected according to criteria aligned with the research questions were collected within a specific time period and examined in detail in terms of content.

Results and Discussion

The distribution of postgraduate theses written on sustainable nutrition by year between 2017 and September 2025 was examined. It was determined that theses written on sustainable nutrition have gradually increased over the years and have gained a significant density especially in 2023. The distribution of postgraduate theses written on sustainable nutrition by sample groups was examined. It was found that undergraduate students were the most frequently preferred sample

group and a total of 10 master's and 1 doctoral theses were written in this group. The most frequently preferred sample sizes were found to be in the range of 151–250 individuals (8 master's and 1 doctoral) and 351–450 individuals (7 master's and 2 doctoral). Looking at other sample size ranges, 7 master's theses in the range of 50–150 individuals; It was determined that there were 3 master's theses each in the 251–350 and 751 and above individual groups, and 2 master's theses each in the 451–550 and 651–750 individual ranges. An examination of the distribution of postgraduate theses on sustainable nutrition reveals that the most frequently used method is the cross-sectional design. This method was chosen in a total of 23 master's and 2 doctoral theses. It was also determined that 8 master's theses used the survey design. Consequently, it was determined that the majority of studies on sustainable nutrition are based on cross-sectional and survey designs, while experimental methods are limited. An examination of the data collection tools used in postgraduate theses on sustainable nutrition reveals that the most frequently preferred tool is the survey. It was determined that a total of 27 master's and 2 doctoral theses used the survey as a data collection tool. When the distribution of postgraduate theses on sustainable nutrition by institute is examined, it is seen that the majority of theses were prepared within the Institute of Health Sciences. A total of 17 master's and 3 doctoral dissertations were completed at this institute. In addition, 15 master's theses were prepared within the Graduate Education Institute. When graduate theses on sustainable nutrition were examined by department, it was found that the majority of theses were prepared in the Department of Nutrition and Dietetics. In this context, 24 master's theses and 3 doctoral theses were completed in this department.

The findings of postgraduate theses on sustainable nutrition show that this issue is of increasing importance and creates awareness at both individual and societal levels. The research methods, data collection tools and sample groups used in the theses reveal that the issue of sustainable nutrition is addressed in a multidimensional manner. However, it is seen that the studies largely focus on the fields of health sciences and nutrition, while there are a limited number of studies in other disciplines. This situation indicates that sustainable nutrition should be addressed with an interdisciplinary perspective. Theses in the field of sustainable nutrition reveal the need for individuals to regulate their eating habits in a healthier and more environmentally friendly way, while also emphasizing the importance of increasing academic studies on this subject. Studies to be conducted in different departments in particular can enable the subject to reach a wider audience and to ensure that sustainable nutrition principles are adopted more widely. In addition, the use of larger and more diverse sample groups in studies in this field will increase the generalizability of the results obtained. In future studies on sustainable nutrition, it will be an important step to develop practices that will encourage individual and societal behavioral changes and to integrate this approach into the education system. In this context, the development of educational programs that aim to raise awareness

about sustainable nutrition can contribute to individuals gaining lifelong sustainable nutritional habits. This research demonstrates the potential of sustainable nutrition in education and practice, and is a guide that will shed light on future studies.

Kaynaklar

- Abramson, D. B. (2020). Ancient and current resilience in the Chengdu Plain: Agropolitan development rerevisited. *Urban Studies*, 57(7), 1372–1397. <https://doi.org/10.1177/0042098019843020>
- Aleksandrowicz, L., Green, R., Joy, E. J., Smith, P., & Haines, A. (2016). The impacts of dietary change on greenhouse gas emissions, land use, water use, and health: A systematic review. *PloS One*, 11(11), Article e0165797. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0165797>
- Bayır, A. G., & Kıyak, B. (2022). İklim destekli beslenmede bitki bazlı diyetler ve sağlık üzerine etkileri. *Akademik Et ve Süt Kurumu Dergisi*, (4), 35–54.
- Blackstone, N. T., & Conrad, Z. (2020). Comparing the recommended eating patterns of the EAT-Lancet Commission and dietary guidelines for Americans: Implications for sustainable nutrition. *Current Developments in Nutrition*, 4(3), Article nzaa015. <https://doi.org/10.1093/cdn/nzaa015>
- Can, B., Bayram, H. M., & Ozturkcan, A. (2021). Çevresel sorunlara karşı çözüm önerileri: Güncel sürdürülebilir beslenme uygulamalarına genel bakış. *Gıda*, 46(5), 1138–1157. <https://doi.org/10.15237/gida.GD21062>
- Dinçer, S. (2018). Eğitim bilimleri araştırmalarında içerik analizi: Meta-analiz, meta-sentez, betimsel içerik analizi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 176–190.
- Dolu, G. (2022). Analysis of studies that were carried out using chemistry textbooks: A meta-synthesis study. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 623–646. <https://doi.org/10.19171/uefad.1169708>
- Dolu, G. (2023). Kimya ders kitapları üzerinde yapılan çalışmalarda eğilimler. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 19(1), 14–28. <https://doi.org/10.17244/eku.1202445>
- Engin, Ş., & Sevim, Y. (2022). Lisans öğrencilerinin sürdürülebilir beslenme hakkındaki davranışları ve bilgi düzeyleri ile besin tercihleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tek merkezli çalışma. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (38), 259–269. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1109521>
- FAO. (2019). *Sustainable healthy diets: Guiding principles*. <https://fao.org/3/ca6640en/ca6640en.pdf>
- Haghighian Roudsari, A., Vedadhir, A., Pourmoradian, S., Rahimi-Ardabili, H., Shokouhi, M., & Milani-Bonab, A. (2021). Exploring adults' motives for food choice of sustainable diet components: A qualitative study in Tehran Metropolis. *BMC Nutrition*, 7, Article 1–10. <https://doi.org/10.1186/s40795-021-00459-7>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keleş, Ö. (2011). The effect of learning cycle model on students' reducing ecological footprints. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(3), 1143–1160.

- Keskin, Y., Akar, Y., Erdem, Ö., & Erol, S. (2022). Yetişkinlerin beslenme bilgisi ve besin tercihleri ile beden kütle indeksi arasındaki ilişki: Kesitsel bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 15(2), 149–162. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.790935>
- Khitam, M. C., & Anas, F. (2024). Cooperation between actors in food and nutrition policy for stunting prevention in lamongan district. *Jurnal Scientia*, 13(02), 1904–1912.
- Küçükçankurtaran, S. (2024). Üniversite öğrencilerinde sürdürülebilir ve sağlıklı yeme davranışları ile fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 14(1), 39–45. <https://doi.org/10.33631/sabd.1229188>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Özüpek, G., & Arslan, M. (2021). Sürdürülebilir beslenme davranışları ile beslenme bilgi düzeyi ve beden kütle indeksi ilişkisinin incelenmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical and Health Sciences*, 6(14), 68–79. <https://doi.org/10.46484/gnj.266>
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications.
- Rockström, J., Gaffney, O., Rogelj, J., Meinshausen, M., Nakicenovic, N., & Schellnhuber, H. J. (2017). A roadmap for rapid decarbonization. *Science*, 355(6331), 1269–1271. <https://doi.org/10.1126/science.aah3443>
- Smetana, S. M., Bornkessel, S., & Heinz, V. (2019). A path from sustainable nutrition to nutritional sustainability of complex food systems. *Frontiers in Nutrition*, 6, Article 39. <https://doi.org/10.3389/fnut.2019.00039>
- Sonesson, U., Davis, J., & Ziegler, F. (2010). *Food production and emissions of greenhouse gases: An overview of the climate impact of different product groups*. SIK Institutet för Livsmedel och Bioteknik.
- Şahin Bayram, S., & Kızıltan, G. (2024). Sürdürülebilir beslenme bilgi ve tutum anketinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 9(3). <https://doi.org/10.5336/healthsci.2024-102620>
- United Nations. (2020). *Sustainable Development Goals*. Department of Economic and Social Affairs. <https://sdgs.un.org/goals>
- Whitmee, S., Haines, A., Beyrer, C., Boltz, F., Capon, A. G., & de Souza Dias, B. F. (2015). Safeguarding human health in the Anthropocene epoch: Report of The Rockefeller Foundation-Lancet Commission on planetary health. *The Lancet*, 386(10007), 1973–2028. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)60901-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)60901-1)
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., & Vermeulen, S. (2019). Food in the Anthropocene: The EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 386(10170), 447–492. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.

- Yolcuoğlu, İ. Z., & Kızıltan, G. (2021). Beslenme eğitiminin diyet kalitesi, sürdürülebilir beslenme ve yeme davranışları üzerine etkisi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 77–90.
- Yüksel, A., & Özkul, E. (2021). Sürdürülebilir diyet modellerinin değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 467–481.
- Żakowska-Biemans, S., Pieniak, Z., Kostyra, E., & Gutkowska, K. (2019). Searching for a measure integrating sustainable and healthy eating behaviors. *Nutrients*, 11(1), Article 95. <https://doi.org/10.3390/nu11010095>

Yazar beyanları/Statements of the authors

Etik ✓ “Sürdürülebilir Beslenme Konusu Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. ✓ Bu araştırmada, yazarlar doküman analizi yöntemini kullanmışlardır. Bu nedenle, yalnızca etik kurallar çerçevesinde kabul edilmiş tezler incelenmiş olup, etik kurul onayı alınmamıştır. Ayrıca, incelenen tezlere ait bilgiler Ek-1’de tablo halinde verilmiştir.	Ethic ✓ Scientific, ethical and citation rules were followed during the writing process of the study titled “Content Analysis of Graduate Theses on Sustainable Nutrition”, no falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. ✓ In this research, the authors used the document analysis method. Therefore, only theses accepted within the framework of ethical guidelines were examined, and ethical committee approval was not obtained. Furthermore, information regarding the theses examined is presented in tabular form in Appendix 1.
Yazar Katkıları ✓ Bu çalışmaya yazarların katkı oranları eşittir.	Contribution of Authors ✓ The contributions of the authors to this study are equivalent.
Çatışma Beyanı ✓ Makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict Statement ✓ There is no financial conflict of interest with any institution, organization, person related to our study and there is no conflict of interest between the authors.

EK-1.

Tablo 2. Araştırma kapsamında incelenen tezler

No	Yazar Bilgisi	Tez Başlığı	Tür
1.	Ayşe DOĞRUBAK	Öğretmen Eğitimi Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenmeye İlişkin İçsel Kontrol Odağı ve Davranışlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
2.	Sedef GÜLSÖZ	Yirmi Yaş ve Üzeri Bireylerin Sürdürülebilir Beslenme Konusundaki Bilgi Düzeylerinin ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
3.	Gurbet ÜNAL ÖZEN	Diyetisyen ve Diyetisyen Adaylarının Sürdürülebilir Beslenme Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
4.	Gülsena AKAY	Sürdürülebilir Beslenme ve Çevre İlişkisi Hakkında Sağlık Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi	Y. Lisans
5.	Aslıhan ATAR	Kurumsal Şirket Çalışanlarının Sürdürülebilir Beslenme Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
6.	Şevval ENGİN	Bahçeşehir Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Hakkındaki Davranışları ve Bilgi Düzeyleri ile Besin Tercihleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Y. Lisans
7.	Merve TATLI	Sürdürülebilir Beslenme Kavramı Çerçevesinde Farklı Diyet Modellerinin Karbon ve Su Ayak İzi Açısından Değerlendirilmesi	Y. Lisans
8.	Sinem ALTUNAY	Özel Bir Diyet Kliniğine Başvuran Kadın Hastalarda Yeme Tutumları ile Sürdürülebilir Beslenme Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	Y. Lisans
9.	Belinda İrem ARDAL	Bir Fabrikada Çalışan Mavi Yaka ve Beyaz Yaka Çalışanların Sürdürülebilir Beslenme ve Besin Atığı Oluşturma Durumları	Y. Lisans
10.	Meltem BABACIK	Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenmeye Yönelik Bilgi ve Tutumlarının Saptanması	Y. Lisans
11.	Emine BALKAN ÇELİKKAYA	Sağlık Çalışanlarının Sürdürülebilir Beslenme Hakkında Bilgi Düzeylerinin ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Ankara Dr. Abdurrahman Yurtaslan Onkoloji Eah Örneği	Y. Lisans
12.	Elif Şeyma BAŞAK	Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Sürdürülebilir Beslenme ile Yeme Farkındalığı ve Beden Kütle İndeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Y. Lisans
13.	Güler ERTUŞ	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çalışanlarının Sürdürülebilir Beslenme Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
14.	Melis HÜSMENOĞLU	Okul Öncesi Öğretmenlerin Sürdürülebilir Beslenme Bilincinin İncelenmesi	Y. Lisans
15.	Simge KAYAK	Aile Sağlığı Merkezi Çalışanlarının Sürdürülebilir Beslenme Hakkında Bilgi, Tutum, Davranışlarının ve Diyet Kalitelerinin Değerlendirilmesi: Kırklareli İl Merkezi Örneği	Y. Lisans

16.	David M. MUKAJANGA	Küresel Gıda Sistemlerinin Sürdürülebilir Beslenme Güvenliği Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi	Y. Lisans
17.	Assiye DELİ	Erciyes Üniversitesi Personel Yemekhanesinden Yaralanan Bireylerin Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ve Akdeniz Diyetine Uyumunun Saptanması	Y. Lisans
18.	Suat KIRKLER	Üniversite Öğrencilerinin Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara Bakış Açısının ve Sürdürülebilir Beslenme Davranışlarının Antropometrik Ölçümlere Etkisi	Y. Lisans
19.	Sümeyra ŞAHİN BAYRAM	Sürdürülebilir Beslenme Bilgi ve Tutum Anketinin Türkçeye Uyarlanması: Mavi ve Beyaz Yakalı Çalışanlara Uygulanması	Doktora
20.	Bilge TEKİN	Erken Çocukluk Dönemi Sürdürülebilir Beslenme ve Hareketli Yaşam İyi Uygulama Eğitim Modeli Geliştirme	Y. Lisans
21.	Gamze ALTINTAŞ	Yetişkinlerde Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ve Diyet Kalitesinin İncelenmesi	Y. Lisans
22.	Sıla ŞENTÜRK	İngiltere'de ve Türkiye'de Yaşayan Yetişkinlerin Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ile Besin Seçimleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	Y. Lisans
23.	Merve KIZIL	Yetişkin Bireylerde Yeme Farkındalığı, Sürdürülebilir Beslenme ve Besin Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Y. Lisans
24.	Çağla Pınarlı FALAKACILAR	Üniversite Öğrencilerinde Sürdürülebilir Beslenme Eğitiminin Diyet Kalitesi ile Karbon Ayak İzi ve Su Ayak İzi Değerleri Üzerine Etkisi	Doktora
25.	Meltem AYER	Sağlık Çalışanlarında Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ve Beslenme Bilgi Düzeyinin Antropometri ve Vücut Kompozisyonuna Etkisi	Y. Lisans
26.	Tülin BALTA	Online Beslenme Danışmanlığına Prekonsepsiyonel Dönemde Başvuran Kadınların Beslenme Bilgi Düzeyleri ve Sürdürülebilir Beslenme Farkındalığının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
27.	Gülendam KILIÇ	İzmir'de Yaşayan Suriyeli Göçmen Yetişkin Kadınların Besin Güvencesi, Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ve Beslenme Durumlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
28.	Rabia HAMİTOĞLU	Öğrenci ve Personel Yemekhanesine Ait Mutfak Personeline Verilen Sürdürülebilir Beslenme Eğitiminin Sürdürülebilir Beslenme Uygulamaları Üzerine Etkisinin İncelenmesi:İü-Cerrahpaşa Örneği	Y. Lisans
29.	Aybüke KAYIŞKIRAN ÜNSAL	Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenmeye Yönelik Davranışları ve Besin Atığı Oluşturma Durumlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
30.	Nil HERSEK	X ve Z Kuşağı Bireylerin Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ve Besin Atığı Davranışlarının İncelenmesi	Y. Lisans
31.	Senanur TÜTEN	Yetişkinlerde Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Düzeyinin ve Akdeniz Diyetine Uyumun Değerlendirilmesi	Y. Lisans
32.	Goncagül ULÇAY	Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Düzeyleri ile Besin Satın Alma Davranışları Arasındaki İlişki	Y. Lisans
33.	Gizem UZLU DOLANBAY	Sağlıklı Yetişkinlerin Sürdürülebilir Beslenme Davranışları ile Negatif Ayak İzi Yanılsamasının Değerlendirilmesi	Doktora
34.	İrem ERKILIÇ	Toplu Beslenme Sistemleri Personeline Yönelik Sürdürülebilir Beslenme Eğitim Modelinin Geliştirilmesi ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi	Y. Lisans

35.	Ceyda ATİLLA	Öğretmenlerin Sağlıklı ve Sürdürülebilir Beslenme Davranışlarının Değerlendirilmesi	Y. Lisans
36.	Sadiye Yaren ASLAN	Sağlık Çalışanlarında Sosyal Medya Kullanımı ve Sürdürülebilir Beslenme Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	Y. Lisans
37.	Fatma DEMİR	Yurtlarda Barınan Lisans Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi: Erzurum İli Örneği	Y. Lisans